

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Tilsynsrapport

Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

Ås kommune – Nordbyttun ungdomsskole

Sammendrag

Statsforvalteren i Oslo og Viken gjennomfører tilsyn med Ås kommune og Nordbytn ungdomsskole. Temaet for tilsynet er skolemiljø. Tilsynet er en del av felles nasjonalt tilsyn 2018-2021.

Hovedpunkter i dette tilsynet er:

- Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. oppl. § 9 A-4.

Det overordnede formålet med det nasjonale tilsynet er å kontrollere om kommunen oppfylder kravene i regelverket når det gjelder skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø.

Avdekkede regelverksbrudd

Statsforvalteren har i kapittel 2 konstatert oppfyllelse av regelverket på noen områder og brudd på andre områder. Kommunen må sørge for at skolen oppfylder plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak for å sikre at elever har et trygt og godt skolemiljø, jf. oppl. §§ 9 A-2, 9 A-4 og 9-1. Ås kommune må i den forbindelse se til at:

- Rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.
- Rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier.
- Rektor sikrer at skolen undersøker saken når den har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.
- Rektor sikrer at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt.

For en nærmere forklaring av påleggene i kulepunktene ovenfor, se Statsforvalterens vurderinger og konklusjoner under hvert av de rettslige kravene i denne rapporten.

Status på rapporten og veien videre

Kommunen mottok en foreløpig tilsynsrapport og har uttalt seg innen fristen. På bakgrunn av kommunens uttalelse, har vi gjort noen endringer i rapporten. Vi fatter nå vedtak med pålegg om retting. Kommunen har rettefrist til **14.06.2022**.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
1 Innledning.....	4
1.1 Kort om Nordbytn ungdomsskole og Ås kommune.....	4
1.2 Tema for tilsynet.....	4
1.3 Om gjennomføringen av tilsynet.....	5
2 Plikten til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø	5
2.1 Rettslig krav 1: Plikten til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø (RefLex 1.2 – 1.8).....	5
2.2 Rettslig krav 2: Plikten til å gripe inn mot krenkelser dersom det er mulig (RefLex 1.9 – 1.11).....	13
2.3 Rettslig krav 3: Plikten til å varsle rektor (RefLex 1.12 – 1.17).....	16
2.4 Rettslig krav 4: Plikten til å undersøke alle saker (RefLex 1.19 – 1.23).....	23
2.5 Rettslig krav 5: Plikten til å sette inn egnede tiltak (RefLex 1.25 – 1.28).....	30
3 Statsforvalterens reaksjoner.....	34
3.1 Pålegg om retting	34
3.2 Oppfølging av påleggene.....	35
4 Kommunen har rett til å klage	35
5 Dokumentasjon	37

1 Innledning

Statsforvalteren fører tilsyn med offentlige skoler, jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kapittel 30.

I tilsyn kontrollerer vi om skolene oppfyller opplæringsloven med forskrifter.

Dersom Ås kommune og Nordbytn ungdomsskole ikke følger regelverket, kan vi pålegge retting.

Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Vi gir derfor eventuelle pålegg i tilsynet til kommunen som har ansvaret for at skolen retter opp brudd på regelverket.

Våre tilsyn er offentlig myndighetsutøvelse, noe som innebærer at vi skal gjennomføre tilsynet i samsvar med reglene i forvaltningsretten og offentlighetsloven. I tilsynet behandler vi personopplysninger. Les mer om vår behandling av personopplysninger på [www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/](http://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/tilsyn/).

1.1 Kort om Nordbytn ungdomsskole og Ås kommune

Nordbytn ungdomsskole er en offentlig ungdomsskole i Ås kommune. Skolen hadde 315 elever skoleåret 2020/2021 (ressurstall fra udir.no).

Ås kommune har totalt 20 620 innbyggere (tall fra SSB, 3. kvartal 2021), hvorav 2 539 er elever i grunnskolen (ressurstall 2020-21, udir.no). Ås kommune har 10 offentlige grunnskoler, hvorav to er ungdomsskoler (ressurstall 2020-21, udir.no).

1.2 Tema for tilsynet

Felles nasjonalt tilsyn på opplæringsområdet 2018-2021 omfatter følgende temaer: Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen, skolebasert vurdering, tidlig innsats, spesialundervisning, skolemiljø, grunnskoleopplæring for voksne og videregående opplæring for voksne.

Temaet for dette tilsynet er skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø. Under dette temaet kontrollerer vi:

- Plikten til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. oppl. § 9 A-4.

Vi har ikke sett på hvordan kommunen oppfyller andre krav i regelverket.

Formålet med tilsynet er å kontrollere om kommunen oppfyller kravene i regelverket knyttet til skolemiljø, og på den måten bidrar til økt rettssikkerhet for elevene.

1.3 Om gjennomføringen av tilsynet

Statsforvalteren åpnet tilsyn med Ås kommune i brev av 06.09.2021. Kommunen ble pålagt å levere dokumentasjon til oss. Vi har mottatt dokumentasjon for å gjennomføre tilsynet.

I dette tilsynet har vi benyttet Utdanningsdirektoratets system for egenvurdering (RefLex) som informasjonsgrunnlag. RefLex ble utfylt av rektor, inspektør, sosiallærer og andre pedagogisk ansatte. I tillegg til å svare på spørsmål, kunne skolen legge ved relevant dokumentasjon som kunne underbygge svarene i RefLex.

Etter at skolens ansatte hadde besvart relevante spørsmål i RefLex, og svarene ble sendt til oss den 02.11.2021, etterspurte vi ytterligere dokumentasjon. Vi mottok dette den 12.11.2021.

Statsforvalteren ser at skolen har svart på flere spørsmål i RefLex enn de spørsmålene som handler om tema for dette tilsynet. Vi har kun vurdert svarene på spørsmålene som omhandler tema for dette tilsynet.

I tillegg har vi mottatt dokumentasjon i elevsaker over en gitt periode.

Statsforvalterens vurderinger og konklusjoner i denne rapporten er basert på de ansattes besvarelser i RefLex, den skriftlige dokumentasjonen vi har mottatt der, ettersendt dokumentasjon, og dokumentasjonen i et tilfeldig utvalg av skolemiljø saker. Den baserer seg også på ny redegjørelse og dokumentasjon i kommunens svar på den foreløpige rapporten. For oversikt over dokumenter som inngår i dokumentasjonsgrunnlaget, se kapittel 5 på side 37.

Vi sendte ut foreløpig tilsynsrapport til kommunen den 22.12.2021. I denne presenterte vi våre foreløpige vurderinger og konklusjoner. Kommunen har kommentert innholdet i den foreløpige rapporten innen fristen den 01.02.2022. Vi har behandlet kommentarene under de aktuelle temaene.

2 Plikten til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

Aktivitetsplikten er beskrevet i opplæringsloven § 9 A-4.

Rektor har ansvar for at skolen jobber kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, slik at plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø blir oppfylt, jf. oppl. § 9 A-3.

2.1 Rettslig krav 1: Plikten til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø (RefLex 1.2 – 1.8)

Alle som jobber på skolen, skal være oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Skolen skal følge spesielt godt med på sårbare

elever. Skolen må skaffe informasjon fra elevene om hvordan de opplever skolemiljøet. Det er elevenes egne subjektive opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende. Skolen skal dokumentere hvordan den følger med. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal følge med, og følge opp at det blir gjort.

Statsforvalterens undersøkelser

Har alle som jobber på skolen, kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø? (RefLex 1.2)

Ta utgangspunkt i elevens subjektive opplevelse av skolemiljøet

Både rektor og alle de ansatte svarer ja på spørsmål i RefLex om de tar utgangspunkt i elevens subjektive opplevelse av situasjonen når de vurderer om en elev har et trygt og godt skolemiljø. Rektor svarer blant annet at de alltid må ta utgangspunkt i elevens opplevelse av situasjonen for å kunne hjelpe eleven. De ansatte svarer at elevens opplevelse ikke skal diskuteres da dette er et faktum. Noen skriver at elevens opplevelse eller den ansattes observasjon alltid er utgangspunktet for den ansattes vurdering.

Statsforvalteren har mottatt dokumentasjon i flere elevsaker. I nesten alle sakene er det utarbeidet aktivitetsplaner, som alle inneholder en problembeskrivelse. De fleste av problembeskrivelsene viser til elevens opplevelse av eget skolemiljø. I sakene der dette ikke fremkommer direkte av problembeskrivelsen i aktivitetsplanen, er det i nesten alle sakene lagt ved annen dokumentasjon på at skolen har foretatt undersøkelser i saken som viser til elevens subjektive opplevelse.

Kommunenes handlingsplan for et godt psykososialt miljø i barnehager og skoler inneholder et delkapittel om aktivitetsplikten. Der vises det til at man skal ta utgangspunkt i elevens subjektive opplevelse i vurderingen av deres skolemiljø.

Statsforvalterens vurdering

Svarene i RefLex viser at rektor og alle de ansatte har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø. Det samlede inntrykket av dokumentasjonen i elevsakene bekrefter svarene i RefLex. Vi vurderer derfor at skolen tar utgangspunkt i elevens subjektive opplevelse av situasjonen når den vurderer om en elev har et trygt og godt skolemiljø.

Statsforvalterens undersøkelser

Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever med en særskilt sårbarhet? (RefLex 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7 og 1.8)

Kjennetegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

På spørsmål i RefLex om alle som jobber på skolen har fått kompetanse slik at de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, svarer både rektor og alle ansatte ja. Rektor utdyper svaret med at personalet har jobbet med dette ved flere anledninger, og at de i år har hatt fokus på elever som ikke har det bra, og som uttrykker dette ved å utføre negative handlinger. Det er også laget en liste over atferd som de ansatte skal følge med på hos elevene, og eventuelt reagere på dersom de observerer. Rektor skriver videre at fravær og

forsentkomming ofte kan være signal på at man ikke har det bra. De ansatte har blant annet svart at de jobber med PALS, og at de veileder hverandre med rollespill og gjennomgang av planer. Flere av de ansatte viser til gjennomganger på fellestid, at de jobber med kommunal plan for psykososialt miljø, tilsynsplaner, PALS og at det gjennomføres kartlegginger for å finne elever som strever.

Skolen har lagt ved dokumentasjon i form av kommunal handlingsplan for et godt psykososialt miljø i barnehager og skoler, og inspeksjonsplan for høsten 2019. Det er også lagt ved tre dokumenter knyttet til skolens PALS-arbeid. Disse inneholder blant annet presentasjoner om hvordan personalet skal få inspirasjon til forebyggende god innsats i klasserommet og fellesområder. Det er i tillegg sendt inn årshjul for Nordbytn ungdomsskole 2020-2021, årshjul for internkontroll skolemiljø, og vi har mottatt en skjermdump fra 1310.no hvor det vises til informasjonsmøte for ansatte den 01.09.2021 med en gjennomgang av opplæringsloven kapittel 9 A.

Alltid følge med på den enkelte elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

I RefLex svarer rektor og de ansatte ja på spørsmål om de alltid følger med på om den enkelte eleven har et trygt og godt skolemiljø. Rektor utdyper svaret med at oppfølging av fravær og undersøkelse av årsakene til fravær er med tanke på å avdekke om eleven ikke trives eller ikke har det godt på skolen. I tillegg viser rektor til at alle ansatte har forholdsvis mye inspeksjonstid, og at alle voksne som er ute på inspeksjon er i kontakt med elevene og involverer seg ved å snakke med de som er alene. De ansatte svarer blant annet at de følger med i timer og i friminutt, og at de har samtaler med elevene. Det går igjen hos flere ansatte at de både observerer og samtaler med elevene for å følge med på om de har et trygt og godt skolemiljø. Flere av de ansatte svarer at de som kontaktlærere ofte følger ekstra med på sine kontaktelever, men at de også informerer andre voksne på trinnet dersom de observerer noe ved andre elever.

Skolen har i dokumentasjonen blant annet lagt ved et årshjul for internkontroll – psykososialt skolemiljø. Av denne følger det at skolen gjennomgår inspeksjonsrutiner og gjennomfører elevsamtaler, utviklingssamtaler, Elevundersøkelsen på høsten og Klassestrivselsundersøkelsen både høst og vår. Det er også lagt ved en oversikt over skolens gjøremål for oktober og november, der det vises til at det blant annet er gjennomført foreldresamtaler, elevsamtaler, utviklingssamtaler og overgangssamtaler. Skolen har lagt ved en mal for elevsamtalene samt retningslinjer for hvordan disse skal gjennomføres. Det er også lagt ved dokumentasjon i form av eksempler på utfylte elevsamtaleskjemaer. I tillegg har skolen sendt inn eksempler på observasjonslogger som viser hva de ansatte har observert, blant annet i friminutt.

I noen av elevsakene har skolen vist til at den følger med på eleven gjennom Elevundersøkelsen og Klassestrivselsundersøkelsen. I noen av sakene har skolen også lagt ved en kartleggingsplan for skolen som viser at det er planlagt å foreta en Klassestrivselsundersøkelse og Elevundersøkelsen.

Kjenner til forhold som gjør eleven særskilt sårbar

På spørsmål i RefLex om rektor har sørget for å gjøre alle som jobber på skolen, er kjent med hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særskilt sårbar, svarer rektor ja. Rektor skriver at de har snakket om dette på skolen, og at de har hatt rollespill for å kunne se at mange elever

dekker til sine problemer slik at det kan være vanskelig å oppdage dem. Rektor mener dette er et tema som må diskuteres flere ganger.

Alle de ansatte har også svart ja på at de kjenner til forhold som kan gjøre en elev særskilt sårbar. Noen ansatte har svart at de har overføringsmøter med barneskolen i forbindelse med overgang til ungdomsskolen, og at de da blir gjort kjent med forhold rundt en elev som kan utgjøre særskilte sårbarhetsfaktorer. Andre svarer at de passer på å dele bekymringer i personalet, og at de jobber med å ha kontakt med hjemmet. Det blir også nevnt at dette er et punkt på teammøter hver uke. Noen svarer at forhold som kan gjøre en elev sårbar kan være familiesituasjon, hendelser i familien eller med venner. Det vises også til at skolen innhenter informasjon fra foresatte, og at det for eksempel er samarbeid med sosiallærer, skolehelsetjenesten og andre instanser. I tillegg pekes det på viktigheten av å ha god informasjonsflyt med foresatte for å informere hverandre om sårbare situasjoner.

Skolen har lagt ved dokumentasjon i form av en plan for overgang fra barneskole til ungdomsskole. Planen inneholder et årshjul for samarbeidsrutiner mellom barneskole og ungdomsskole. I årshjulet vises det blant annet til overføringsmøter for elever med behov for spesialundervisning, utviklingssamtaler på 7. trinn, foreldremøter og overføringsmøter mellom skolene. Skolen har i ettertid også sendt inn en innkalling til felles plandag for lærere og skoleledere i Ås kommune der temaet er særskilt sårbare barn.

Følge spesielt godt med på sårbare elever

I RefLex svarer rektor og de ansatte ja på spørsmålet om alle som jobber på skolen, alltid følger spesielt godt med på om de særskilt sårbare elevene har et trygt og godt skolemiljø. Rektor utdyper svaret med at hvis de er kjent med at en elev er sårbar, blir alle som er i kontakt med eleven informert slik at skolen kan følge ekstra godt med. Videre skriver rektor at skolen eksempelvis flytter på inspeksjonsplaner for å dekke de områdene der eleven er mest utsatt, og at det settes i gang aktiviteter og tilbys egne pauseplasser for de som trenger det.

De ansatte svarer at de følger opp de særskilt sårbare elevene med tiltak, slik at de blir mindre sårbare. Flere av de ansatte svarer at de blir informert om disse elevene dersom det er naturlig, og dette er også et eget punkt på agendaen i teammøter. En del av de ansatte svarer at de følger med gjennom tilsyn/inspeksjon, samtaler med elevene og ved å sette i gang tiltak som kan hjelpe. Det er også flere som svarer at de ofte er mer i kontakt med foresatte til disse elevene, og at de har et tettere samarbeid i kollegiet.

Skolen har sendt inn referat fra noen av teammøtene som flere av de ansatte viser til. Elevsaker er et fast punkt på agendaen, og i flere av referatene er det informert om særskilte forhold rundt elever. Skolen har også lagt ved en plan for overgang fra barneskole til ungdomsskole som blant annet inneholder et overføringsskjema som skal fylles ut og gjennomgås i overføringsmøter.

I noen av elevsakene er det vist til at elever følges tett opp gjennom blant annet samtaler, og vi ser også eksempler på at det følges opp gjennom jevnlig samarbeidsmøter. Det er ikke beskrevet i dokumentasjonen at skolen har vurdert elever som særskilt sårbare, men heller ikke noe som tyder på det motsatte.

Innhente informasjon fra elevene om hvordan de generelt opplever skolemiljøet og dokumentere hva som blir gjort for å følge med på elevene

I RefLex svarer rektor og alle ansatte ja på spørsmål om de innhenter informasjon om hvordan elevene generelt opplever skolemiljøet. Rektor skriver at de tar utgangspunkt i Elevundersøkelsen og KLASSETRIVSELSUNDERSØKELSER. I tillegg viser rektor til at Elevrådet er et verktøy for å få informasjon om det generelle skolemiljøet, og at alle voksne som har inspeksjon er i kontakt med elevene og involverer seg i samtaler med dem. De fleste ansatte viser til at de innhenter informasjon gjennom KLASSETRIVSELSUNDERSØKELSEN, elevsamtaler, tilsyn/inspeksjon, utviklingssamtaler og Elevundersøkelsen. Noen ansatte viser også til at de innhenter informasjon gjennom samtaler med foresatte, foreldremøter og ved at miljøarbeidere eller sosiallærer har samtaler med elevene.

Skolen har som tidligere nevnt sendt inn dokumentasjon i form av årshjul for internkontroll - psykososialt skolemiljø. I årshjulet er det satt opp tidspunkter for utviklingssamtaler, Elevundersøkelse og KLASSETRIVSELSUNDERSØKELSE. Det er også lagt ved et utkast til skjema for elevsamtaler og kommunale retningslinjer for elevsamtaler og utviklingssamtaler. I tillegg er det lagt ved et dokument som viser hvilke undersøkelsesmetoder som er fullført. Noe av dokumentasjonen i elevsakene samsvarer med svarene i RefLex og dokumentasjonen der.

På spørsmål om det dokumenteres hva som blir gjort for å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, svarer rektor og alle de ansatte ja. Rektor svarer at de faste rutinene blir dokumentert. Elevundersøkelsen og KLASSETRIVSELSUNDERSØKELSEN er en del av disse. Rektor skriver videre at oppfølging av elevene i det daglige arbeidet også inngår, men at det ikke dokumenteres daglig hva de ansatte har gjort, hvem de har spurt om hvordan det går eller samtalene de ansatte har med elevene i timene. Dersom elevene gir inntrykk av at ting er greit, blir det ikke dokumentert, utdyper rektor. Rektor svarer også at spørsmål rundt elevenes trivsel alltid er tema i elevsamtaler og utviklingssamtaler. Flere av de ansatte viser til KLASSETRIVSELSUNDERSØKELSEN, Elevundersøkelsen, formelle elevsamtaler, møtereferater og hendelseslogger for hvordan de dokumenterer hva de har gjort for å følge med på elevene. Noen svarer også at de dokumenterer de daglige samtalene med elevene dersom det er av en viss alvorlighetsgrad.

Skolen har sendt inn eksempler på dokumentasjon. Dette er blant annet referater fra elevsamtaler, observasjonslogger og referater fra teammøter der det utveksles relevant informasjon om elever. I elevsakene er det også lagt ved noe dokumentasjon som viser hvordan skoler fulgte med på elevene det gjelder. Dette er blant annet resultater fra Elevundersøkelsen, KLASSETRIVSELSUNDERSØKELSER, korrespondanse med hjemmet og møtereferater med skole, elev og foresatte. I noen saker er det også lagt ved egenrederingsskjema, logg fra utviklingssamtale og observasjoner fra ansatt.

Statsforvalterens vurdering

Rektor skal gi alle som jobber på skolen, kompetanse slik at de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Videre må rektor følge opp at alle som jobber på skolen, i praksis er oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har det bra.

Flere av de ansatte nevner ulike måter de jobber med dette. Blant annet gjennom kartlegginger, rollespill, gjennomgang i fellestid, PALS og tilsyn/inspeksjon. Vi vurderer at de nevnte måtene å jobbe på kan være egnet til å gi opplæring på temaet, og at skolens arbeid med PALS viser at skolen har fokus på hvordan ulik adferd kan være tegn på at en elev opplever mistriivsel. Etter vår vurdering er det imidlertid ikke beskrevet hvordan skolen jobber systematisk med å sørge for at alle som jobber på skolen får denne kunnskapen.

I noen av elevsakene vurderer vi at det fremkommer tydelige kjennetegn på at elever ikke opplever å ha et trygt og godt skolemiljø. Ut fra det vi kan se i skolens dokumentasjon, har ikke skolen i noen av disse sakene fanget opp kjennetegn på at eleven ikke hadde det trygt og godt, og har dermed ikke satt i gang videre undersøkelser. Det er først etter at skolen har mottatt konkret beskjed fra foresatte eller eleven selv at undersøkelser har blitt igangsatt. Dette kan være et tegn på at selv om skolen har kunnskap om forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev opplever utrygghet eller mistriivsel, klarer de ikke alltid i praksis å fange opp disse tegnene, og dermed får man heller ikke fulgt med på elevene ut fra et skolemiljøperspektiv.

På bakgrunn av svarene i RefLex og dokumentasjonen som er sendt inn, vurderer vi at det ikke er synliggjort at alle som jobber på skolen har fått tilstrekkelig kompetanse i å gjenkjenne tegn på mistriivsel hos en elev.

Når det gjelder spørsmålet om alle som jobber på skolen, alltid følger med på om den enkelte eleven har et trygt og godt skolemiljø, vurderer vi at metodene som skolen viser til og tar i bruk er egnet for å kunne følge med på hver enkelt elev. Statsforvalteren vurderer også at skolen har gode rutiner for å følge med på elevene generelt, og at svarene i RefLex og dokumentasjonen viser at de som jobber på skolen følger med på om den enkelte eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Rektor skal sørge for å gjøre alle som jobber på skolen, kjent med hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særskilt sårbar. Videre må rektor følge opp at alle som jobber på skolen, i praksis er oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har det bra, og følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare. Skolen har et skjerpet ansvar overfor elever med en særskilt sårbarhet. Slik sårbarhet kan være knyttet til for eksempel elevens religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk, funksjonsevne, at eleven har atferdsvansker eller forhold ved elevens familie og hjemmesituasjon.¹ At en elev tidligere har vært utsatt for krenkelser, kan også gjøre en elev særskilt sårbar.²

På spørsmål om rektor har sørget for å gjøre alle som jobber på skolen, kjent med hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særskilt sårbar, ser vi at både rektor og de ansatte svarer at de er kjent med slike forhold. Vi vurderer imidlertid at svarene fra de fleste ansatte viser hvordan de informerer hverandre om elever med særskilt sårbarhet, og hvordan de innhenter

¹ Jf. Prop. 57 L (2016-2017) punkt 5.5.2.1 og Rt. 2012 s. 146.

² Les mer om plikten til å følge med og sårbarhetsfaktorer her: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/tiltak-skolemiljo/skolemiljotiltak-elever-med-sarskilt-sarbarhet/> og <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017/6.-hva-skal-skolen-gjore-aktivitetsplikten/#6.4.1-plikt-til-a-folge-med>.

informasjon om hvorvidt en elev er særskilt sårbar. Svarene viser i mindre grad at de ansatte er gjort kjent med hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven sårbar, selv om noen viser til eksempler. Skolen redegjør for gode tiltak når det gjelder informasjonsflyt blant de ansatte, men det fremgår ikke tydelig av RefLex eller annen dokumentasjon at alle som jobber på skolen er blitt gjort kjent med hvilke forhold som kan gjøre en elev særskilt sårbar. Skolen har sendt inn en invitasjon til plandagen som fant sted 17.11.2021, der temaet var særskilt sårbare barn. Vi er ikke kjent med det faglige innholdet på plandagen, men vurderer det som positivt at skolen og kommunen nå har fokus på dette temaet.

Statsforvalteren kan ikke se at dokumentasjonen i elevsakene viser at det har blitt vurdert om elevene har særskilte sårbarhetsfaktorer knyttet ved seg.

På bakgrunn av svarene i RefLex, dokumentasjonen i elevsakene og annen innsendt dokumentasjon, vurderer vi at det ikke synliggjort at alle som jobber på skolen er gjort kjent med hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særskilt sårbar.

Rektor må følge opp at alle som jobber på skolen, i praksis er oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har det bra, og følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare. Både rektor og de ansatte svarer bekreftende på dette spørsmålet i RefLex, og vi vurderer at det vises til gode rutiner når det gjelder informasjonsutveksling angående elever med særskilte sårbarhetsfaktorer. Vi vurderer også at skolen har gode metoder for å følge spesielt godt med på elever med særskilt sårbarhet.

I noen av elevsakene kommer det frem at skolen følger eleven tett opp gjennom blant annet hyppige elevsamtaler. I noen av sakene mener vi at det ikke fremgår at skolen har fulgt spesielt med på eleven, men at det over tid har blitt etablert bedre rutiner for å følge med, for eksempel i form av jevnligesamarbeidsmøter.

Til tross for at svarene i RefLex er noe sprikende, vurderer vi at dokumentasjonen og svarene samlet sett viser at skolen følger spesielt godt med på elever med særskilt sårbarhet.

Skolen må innhente tilstrekkelig informasjon fra elevene om hvordan de har det på skolen. På bakgrunn av svarene i RefLex og skolens dokumentasjon vurderer vi at skolen har gode rutiner for å systematisk innhente informasjon om hvordan elevene opplever skolemiljøet sitt.

Når det gjelder spørsmålet om skolen dokumenterer hva som blir gjort for å følge med på om elevene har det trygt og godt, vurderer vi at svarene i RefLex og skolens dokumentasjon viser at den i stor grad dokumenterer dette. I noen av svarene i RefLex vises det til at det kun dokumenteres samtaler og undersøkelser dersom de er av en viss alvorlighetsgrad, eller hvis det blir uttrykt at noe ikke er greit. Vi understreker for ordens skyld at det ikke er et krav om at det skal være en viss alvorlighetsgrad i saken for noe skal dokumenteres. Dokumentasjonskravet følger av opplæringsloven § 9 A-4 syvende ledd, hvor det står at skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten etter oppl. § 9 A-4 første til femte ledd.³

³ Vi viser til informasjon om dokumentasjonskravene her:

<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017/6.-hva-skal-skolen-gjore-aktivitetsplikten/#6.6-dokumentasjonskravene>.

Det varierer hvor mye dokumentasjon som foreligger i elevsakene som skolen har sendt inn. I noen av elevsakene er det kun lagt ved aktivitetsplan og møtereferat med foresatte. I andre elevsaker er det lagt ved resultater fra skolens undersøkelser. Dette danner derfor ikke et fullstendig bilde av hvordan skolen jobber med å dokumentere hvordan den følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Basert på en helhetlig vurdering vurderer vi at skolen ikke har sannsynliggjort at den i tilstrekkelig grad dokumenterer det som blir gjort for å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø.

Kommunens tilbakemelding på foreløpig rapport

Kommunen skriver at skolemiljø er et tema som systematisk tas opp på utviklingstid med alle ansatte hvert semester. Dette blir fulgt opp i kommunal og lokal plan for et godt psykososialt læringsmiljø hvert år. Det vises også til at skolen er en PALS-skole, og at oppmerksomhet på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har det bra er elementært i PALS. Kommunen mener derfor at rektor har gitt alle som jobber på skolen, kompetanse slik at de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi har mottatt flere kommunale planer, som «Elever med tunge tanker – en veileder til skolen» og «Forebygging og oppfølging av skolefravær». I tillegg har vi mottatt dokumentasjon fra Nordbytn ungdomsskole i form av utskrift fra informasjon i Teams og utdrag fra Teams-møter som handler om hvem de sårbare elevene er, materiale for forberedelse til fellestid, og innholdet fra kommunal kompetanseheving om sårbare barn og unge av Ingrid Lund.

Videre påpeker kommunen at skolen også gjennom PALS-arbeidet er gjort kjent med beskrivelser av sårbarhet. I ressursmøter, administrasjonsmøter og teammøter er elevers sårbarhet et tema, skriver kommunen. Skolen har ansatt seks miljøarbeidere med verdifull kompetanse på barn og atferd, som til sammen er inne i alle klassene og er ute i alle friminutt.

Kommunen skriver at dokumentasjonen deres varierer fra sak til sak, og at mye av dokumentasjonen er i form av korte notater med koder og forkortelser. Kommunen viser til at det kan virke som at Statsforvalteren har lagt vekt på at ikke alt som skjer i friminutt eller på vei til og fra klasserommet dokumenteres. I den sammenheng viser kommunen til at man i RefLex har forsøkt å forklare forskjellen på forebyggende og relasjonsbyggende småsamtaler om det man ser eller hører i elevgruppa, og det man vurderer som en krenkelse som må dokumenteres. Det vises til at dette er utøvelse av faglig skjønn som de ansatte gjør kontinuerlig gjennom dagen. Tidligere har skolen vist til at den dokumenterer hvordan den følger med gjennom Elevundersøkelsen, Klassesetrvsel, elevsamtaler, utviklingssamtaler, møtereferater og hendelseslogg.

Vår vurdering etter kommunens tilbakemelding

Ås kommune har i sitt svar vist til at Nordbytn ungdomsskole jobber systematisk med å sørge for at alle som jobber på skolen får kunnskap om kjennetegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi savnet i vår første vurdering en beskrivelse av hvordan skolen og rektor jobbet med dette temaet. Ås kommune har lagt ved flere relevante dokumenter som viser til typiske kjennetegn for at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. På denne bakgrunn mener vi at det er sannsynliggjort at alle som jobber på skolen over tid har fått kompetanse i å gjenkjenne tegn på mistriksel hos en elev.

Kommunens innsendte dokumentasjon viser at skolen og kommunen har fokus på hvordan man som ansatt kan gjenkjenne sårbarhet hos elever. Vi vurderer derfor at det nå er synliggjort at alle som jobber på skolen er gjort kjent med hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særskilt sårbar.

Ås kommune har i sluttmøtet den 06.01.2022 og gjennom sitt skriftlige svar på foreløpig rapport, gitt en oppklaring på når skolen dokumenterer at de følger med og i hvilke tilfeller det ikke dokumenteres. Statsforvalteren vurderer på bakgrunn av dette at skolen dokumenterer hvordan den følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø.

Statsforvalteren endrer derfor vår konklusjon.

Statsforvalterens konklusjon

Alle som jobber på skolen, har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Rektor sikrer at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever med en særskilt sårbarhet.

Det rettslige kravet er oppfylt.

2.2 Rettslig krav 2: Plikten til å gripe inn mot krenkelser dersom det er mulig (RefLex 1.9 – 1.11)

Plikten til å gripe inn handler om umiddelbart å stanse negativ oppførsel, for eksempel ved å bryte opp en slåsskamp eller stanse en utfrysningssituasjon. Alle som jobber på skolen, skal ha nulltoleranse mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Skolen skal dokumentere hvordan den griper inn.

Statsforvalterenes undersøkelser

Sørger rektor for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig? (RefLex 1.9 – 1.11)

Kompetanse til å gripe inn mot krenkelser

På spørsmål i RefLex om alle som jobber på skolen er kjent med hvordan de skal gripe inn mot krenkelser, svarer rektor og alle de ansatte ja. Rektor skriver at de er tydelige på å vise at de ikke aksepterer krenkelser, og skriver videre at de gjennom PALS blir oppfordret til ikke å konkludere med hva som er intensjonen til den som krenker. De fleste ansatte svarer at de har fått kunnskap om dette gjennom kurs og forelesninger på plandager og gjennom PALS-arbeid. Det er også nevnt at dette gjennomgås i personalet på fellesmøter.

Skolen har sendt inn «Handlingsplan for et godt psykososialt miljø på Nordbytn ungdomsskole». Denne inneholder blant annet en rutine som innebærer at når en ansatt oppdager eller mistenker krenkelser på skolen, skal det reageres umiddelbart ved at den som oppdager krenkelsen skal stanse det som foregår, skaffe seg oversikt over situasjonen og orientere aktuell kontaktlærer.

Griper alle inn mot krenkelser

I RefLex svarer rektor og de ansatte ja på at alle som jobber på skolen alltid griper inn mot krenkelser. Rektor svarer at de skal gripe inn, og at ansatte ofte tar tak i negativ ordbruk, og gir beskjed om at det ikke er akseptert å snakke slik til hverandre. Noen svarer at det gripes inn når det skjer krenkelser, men at videre arbeid i saken skjer i samarbeid med elev og foresatt. Andre svarer at lærer eksempelvis setter sammen grupper i klassene, og snakker med elever som sitter alene.

Skolen har sendt inn to forskjellige notater der ulike ansatte har beskrevet situasjoner hvor det er grepet inn mot krenkelser. Handlingsplanen for et godt psykososialt miljø på skolen inneholder også en rutine hvor det beskrives at ansatte skal reagere umiddelbart dersom de oppdager krenkelser.

Dokumentere situasjoner der ansatte griper inn mot krenkelser

På spørsmål i RefLex om de ansatte dokumenterer situasjoner der en som jobber på skolen griper inn mot krenkelser, svarer både rektor og alle ansatte ja. Rektor svarer at det meste av dette blir gjort på et lavt nivå og ofte som forebyggende tiltak i løpet av inspeksjon, på vei til og fra undervisning eller i uformelle samtaler. I tillegg svarer rektor at fordi dette ofte avverger mer alvorlige situasjoner, har det ikke vært vanlig å dokumentere det som gikk bra. Hvis det er en mer alvorlig situasjon/hendelse, blir dette dokumentert, skriver rektor. Noen ansatte svarer at de bruker hendelseslogger i «Sikker arbeidsflyt» hvor de løpende kan oppdatere eventuelle hendelser som oppstår. Flere har også svart at det avhenger av sakens alvorlighetsgrad hvorvidt de dokumenterer at de har grepet inn eller ikke. Videre svarer flere ansatte at de dokumenterer dersom det er nødvendig.

Skolen har som nevnt ovenfor lagt ved to notater der ansatte beskriver hvordan de har grepet inn mot krenkelser. I elevsakene vi har mottatt kommer det ikke frem at ansatte har observert hendelser hvor de har måttet gripe inn.

Statsforvalterens vurdering

Rektor skal sørge for at alle som jobber på skolen, har kompetanse til å gripe inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

På spørsmål i RefLex om alle som jobber på skolen er kjent med hvordan de skal gripe inn mot krenkelser, viser de ansatte til kurs og fellestider der dette temaet er gjennomgått. Det utdypes ikke nærmere om det har blitt gjennomgått hvordan man skal gripe inn i ulike situasjoner. Videre er det ikke lagt ved dokumentasjon som viser hvordan rektor følger opp at alle som jobber på skolen er gjort kjent med dette. Det følger av skolens årshjul at den kommunale handlingsplanen skulle gjennomgås i august 2021. Vi kan imidlertid ikke se at den kommunale handlingsplanen utdyper at alle som jobber på skolen skal gripe inn i ulike situasjoner som kan oppstå i skolehverdagen.

I skolens egen handlingsplan står det at de voksne skal reagere på krenkelser og gripe inn, men heller ikke denne planen går nærmere inn på hvordan man skal gripe inn i ulike situasjoner. Vi vurderer på bakgrunn av dette at det ikke er sannsynliggjort at alle som jobber på skolen er blitt

gjort kjent med hvordan man skal gripe inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

Rektor må forsikre seg om at alle som jobber på skolen griper inn mot krenkelser, dersom det er mulig i praksis. I RefLex ser vi at alle ansatte har svart at de alltid griper inn mot krenkelser. Skolen har også lagt ved to notater som knytter seg til hendelser der ansatte måtte gripe inn i situasjoner på skolen, og vi kan ikke se noe i elevsakene som viser at de ansatte har latt være å gripe inn mot krenkelser. Vi vurderer derfor at det er synliggjort at alle som jobber på skolen griper inn mot krenkelser, dersom det er mulig.

Skolen skal dokumentere situasjoner der en som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser. Forplikten til å gripe inn vil dokumentasjonsplikten i større grad omfatte hva skolen har gjort i en enkelt situasjon. Både rektor og de ansatte svarer ja på dette spørsmålet i RefLex, og det er sendt inn to eksempler hvor det er dokumentert hvordan ansatte har grepet inn i krenkelser. Samtidig tyder svarene i RefLex på at skolen ikke dokumenterer situasjoner der den har grepet inn mot krenkelser dersom situasjonen ikke har vært alvorlig, eller når det har vært for å avverge mer alvorlige situasjoner, etter vår vurdering. Dokumentasjonskravet følger som nevnt av opplæringsloven § 9 A-4 syvende ledd, der det står at skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten etter første til femte ledd. Det vil si at skolen må dokumentere hvordan den griper inn, uavhengig av alvorlighetsgraden i situasjonen. Vi vurderer at det ikke er sannsynliggjort at det dokumenteres hvordan det gripes inn mot krenkelser.

Kommunens tilbakemelding på foreløpig rapport

Ås kommune skriver at alle ansatte er gjort kjent med hvordan de skal gripe inn mot krenkelser, og viser til at dette er beskrevet i planer og rutiner, og at det er diskutert i møter med de ansatte. Det vises til at skolen har listet opp hva krenkelser kan være i den lokale planen for et godt psykososialt læringsmiljø, og i kommunens plan «Ås-skolen: gode sammen!». Miljøarbeiderne deler også sine observasjoner, og sin kompetanse om krenkelser og om hvordan møte enkeltelever. Det vises til at de ansatte drøfter enkeltelever, og grupper på teammøtene, slik at de deler dette i profesjonsfelleskapet. I tillegg viser kommunen til dokumentasjon som er lagt ved svaret, «Rutine for håndtering av voldelige konflikter og fysisk utagering hos elever», hvor det er beskrevet konkrete måter å møte utagerende atferd på. Kommunen skriver at PALS også bidrar med kompetanse til å gripe inn mot, og aller helst forebygge, krenkelser.

Under dokumentasjonskravet viser Ås kommune til at forebyggende, små samtaler ikke dokumenteres, men at de ansatte bruker sitt skjønn for å vurdere hva som skal dokumenteres til enhver tid. Når ansatte griper inn mot krenkelser, dokumenteres dette avhengig av alvorlighetsgrad. Dette skrives inn på internt notat eller i en beskrivelse av hendelsen som tas med i aktivitetsplanen. Det vises til at det ikke er en høy terskel for å gripe inn mot krenkelser på skolen. Kommunen har lagt ved dokumentasjon i form av «Prosess for å håndtere krenkelser», hvor det står beskrevet hvordan de ansatte skal følge opp krenkelser. Der står det også at det skal noteres ned stikkord helt fra starten av prosessen.

Vår vurdering etter kommunens tilbakemelding

I forarbeidene til loven står det at det er viktig at de ansatte i tillegg til å kjenne til plikten til å gripe inn, også har kompetanse om hvordan slik inngripen bør gjøres.⁴ Rektor skal sørge for at alle som jobber på skolen har kompetanse til å gripe inn mot krenkelser. Statsforvalteren vurderer at kommunens svar på foreløpig rapport viser at de ansatte har kjennskap til at de skal gripe inn.

Vi vurderer også at kommunens svar på foreløpig rapport og dokumentasjon viser at de ansatte har fått informasjon om hvordan de skal håndtere mindre alvorlig og alvorlig problemadferd. På bakgrunn av dette vurderer vi at de ansatte har fått kompetanse om hvordan de skal gripe inn mot krenkelser.

Under dokumentasjonskravet har Ås kommune vist til at skolens ansatte tar en skjønnsmessig vurdering av hva som dokumenteres. Det er også utdypet at man dokumenterer hver gang man griper inn, men at det avhenger av alvorlighetsgraden hvor hendelser dokumenteres. Basert på innsendt svar og rutiner for dokumentasjon vurderer vi at det er sannsynliggjort at skolen dokumenterer hvordan det gripes inn mot krenkelser.

Statsforvalteren endrer vår konklusjon.

Statsforvalterens konklusjon

Rektor sørger for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig.

Det rettslige kravet er oppfylt.

2.3 Rettslig krav 3: Plikten til å varsle rektor (RefLex 1.12 – 1.17)

Plikten til å varsle rektor gjelder all mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Tilsvarende gjelder tilfeller der en elev sier ifra om at han eller hun ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. Vurderinger av hvor raskt varslingen fra de som arbeider på skolen til rektor skal skje, må gjøres fra sak til sak. Det må tas hensyn til formålet med regelen og at skolemiljø saker er tidssensitive. Barnets beste vil være et viktig moment i denne vurderingen.

Rektor skal varsle skoleeieren om alvorlige tilfeller. Dette kan gjelde saker der krenkelsene er særlig voldelige eller integritetskretnende, eller der skolen over noe tid ikke har klart å løse en sak. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal varsle, og følge opp at det blir gjort. Det stilles ikke krav til hvor raskt rektor skal varsle skoleeier. Rektor må vurdere dette i den enkelte saken, og hensynet til barnets beste er et viktig moment i vurderingen.

⁴ Se Prop.57 L (2016-2017) s. 77.

Dere skal dokumentere det dere gjør for å varsle.

Statsforvalterens undersøkelser

Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø? (RefLex 1.12 – 1.14)

Blir rektor varslet

I RefLex svarer rektor at hun alltid får informasjon hvis elevene ikke har det trygt og godt på skolen, og at det jobbes med å finne ut hvilken kanal det går raskest å varsle gjennom. Rektor skriver også at de ansatte nå varsler når de møtes fysisk, eventuelt på Teams, gjennom beskjed på lapp eller via «Sikker arbeidsflyt». I tillegg svarer rektor at hun alltid blir informert om alle saker som er av litt alvorlig karakter. Videre gir rektor uttrykk for at det er lav terskel for å ta opp bekymring rundt elever selv om man ikke tenker at det er noe alvorlig. Alle ansatte svarer bekreftende på spørsmålet i RefLex om at de varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Noen av de ansatte presiserer at de varsler ved alvorlige tilfeller.

I flere av elevsakene vi har mottatt har rektor blitt varslet ved å få videresendt henvendelse fra foresatte. I noen saker har eleven informert rektor selv. I handlingsplanen for et godt psykososialt skolemiljø står det at kontaktlærer som mottar et varsel skal orientere sosiallærer, inspektør eller rektor.

Får eleven beskjed om at rektor blir varslet

På spørsmål i RefLex om eleven alltid får beskjed om at rektor vil bli varslet om saken, med mindre dette hindrer at varsling kan skje raskt nok, svarer rektor og alle ansatte ja. Rektor utdyper svaret med at hun tror at de ansatte gjør dette, og har ikke opplevd at ansatte har observert at elever ikke har det trygt og godt på en slik akutt måte at de ikke har hatt tid til å ta det opp med eleven. Videre svarer rektor at den ansatte som regel tar opp sin bekymring med eleven slik at man vet litt mer om situasjonen før det varsles til rektor. De ansatte har ikke begrunnet svarene sine i RefLex.

Dokumentere tilfeller når rektor blir varslet

I RefLex svarer rektor og de ansatte ja på spørsmål om det dokumenteres når rektor varsles. Rektor skriver at rektor, assisterende rektor eller inspektør gjennomfører eller deltar på mange elevsamtaler. De fleste av samtalene går ut på å avdekke problemene. Videre svarer rektor at dersom det viser seg at eleven ikke har det trygt og godt på skolen, kalles det inn til et bekymringsmøte der ledelsen alltid er representert. Noen svarer i RefLex at de dokumenterer slike varsler gjennom hendelseslogger, og noen viser til at dette følger av aktivitetsplanen til eleven. Andre svarer at dette blir dokumentert av den som varsler eller den som mottar varselet.

I flere av elevsakene ser vi at varselet til rektor er dokumentert.

Statsforvalterens vurdering

Kravet til varsling innebærer at skolen må ha en fremgangsmåte som sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Rektor må også følge opp at alle som jobber på skolen bruker denne fremgangsmåten i praksis. Ledelsen og de ansatte på den enkelte skole må finne fram til gode

løsninger som sikrer at varsling alltid skjer, samt hvordan varsling skal gjøres og hvordan informasjonen i varslingene skal systematiseres og ivaretas.⁵

Gjennom delegering kan rektor fastsette at en annen person på skolen skal ta imot varslene, men rektor har fremdeles ansvaret for at varslene håndteres på en forsvarlig måte. Delegeringen må derfor ivareta formålet om at rektor skal ha en overordnet og fullstendig oversikt, samt at informasjonen skal brukes til å følge opp enkeltsaker og inn i det systematiske arbeidet. Dette betyr for eksempel at rektor har ansvaret for at sakene blir fulgt opp med undersøkelser og tiltak hvis det viser seg at det er nødvendig.

I RefLex svarer rektor og de ansatte at de ansatte varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Få har utdypet svarene sine utover dette. Ledelsen skriver at rektor varsles i alvorlige tilfeller. Det vises ikke til hvilken fremgangsmåte de ansatte har for å varsle rektor.

Plikten til å varsle rektor gjelder også ved *mistanke* om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dette innebærer at en ansatt skal varsle rektor dersom det foreligger mistanke om at en elev opplever å ikke ha det trygt og godt på skolen, ikke bare i saker der den ansatte har fått dette bekreftet. Terskelen for å varsle rektor skal være lav.⁶ I de fleste av elevsakene vi har mottatt, har rektor mottatt varsel om at eleven ikke har det trygt og godt. Enten direkte fra eleven eller foresatte, eller ved at den ansatte har videresendt en henvendelse fra foresatte til rektor. I noen av elevsakene blir ikke rektor varslet før den ansatte har fått bekreftet at eleven ikke opplever å ha et trygt og godt skolemiljø. Vår vurdering er at rektor varsles i de sakene der skolen mottar en konkret bekymringsmelding fra elev eller foresatte, og i saker der den ansatte får bekreftet at eleven ikke har det trygt og godt. Dette bekreftes også gjennom skolens handlingsplan, der det står at kontaktlærer alltid skal orientere sosiallærer, inspektør eller rektor ved mottatt varsel. Vi vurderer at det ikke er beskrevet en bestemt fremgangsmåte for varslinger til rektor, og at det ikke er sannsynliggjort at rektor alltid varsles når ansatte får *mistanke* eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Eleven skal alltid få beskjed om at rektor vil bli varslet om saken, med mindre dette hindrer at varsling kan skje raskt nok. Rektor og alle de ansatte svarer ja på dette spørsmålet i RefLex. Ingen har utdypet noe utover dette, og det er ikke lagt ved dokumentasjon som viser skolens praksis eller rutine for dette. Videre kan vi ikke se dokumentasjon som tyder på at eleven har fått beskjed om dette i de elevsakene vi har mottatt. På bakgrunn av dette vurderer vi at det ikke er synliggjort at de som jobber på skolen gir eleven beskjed om at de kommer til å varsle rektor om saken med mindre dette hindrer at de kan varsle rektor raskt nok.

Skolen skal dokumentere tilfeller der en som jobber på skolen, varsler rektor ved mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Rektor og de ansatte svarer bekræftende på at det dokumenteres når rektor varsles. Svarene i RefLex er imidlertid sprikende, og det fremstår ikke

⁵ Jf. Prop. 57 L (2016-2017) punkt 5.5.2.3. Les mer om dette her:

<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017/6.-hva-skal-skolen-gjore-aktivitetsplikten/#6.4.3-plikt-til-a-varsle>.

⁶ Jf. Prop. 57 L (2016-2017) punkt 5.5.2.4 og 10.1. Se også

<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017/6.-hva-skal-skolen-gjore-aktivitetsplikten/#6.4.3-plikt-til-a-varsle>.

tydelig for oss hvordan skolen dokumenterer varsler. I elevsakene blir varsel til rektor dokumentert på ulike måter. Statsforvalteren kan som tidligere nevnt ikke se tilfeller der rektor er varslet om at en ansatt har *mistanke* om at en elev ikke har det trygt og godt. Plikten til å varsle gjelder også i disse tilfellene. Vi vurderer at det ikke er synliggjort at skolen dokumenterer tilfeller hvor rektor blir varslet ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Kommunens tilbakemelding på foreløpig rapport

Ås kommune skriver at både rektor og de ansatte beskriver en lav terskel for å varsle rektor. Det vises til at de ansatte skal varsle rektor, sosiallærer eller inspektør ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt. Rektor, sosiallærer og inspektør oppdaterer hverandre når de varsles, slik at rektor alltid blir varslet. Dette er en innarbeidet rutine, skriver kommunen. Kommunen har også sendt inn en kommunal plan, «Ås-skolen: gode sammen!» som definerer «å varsle raskt» og «lav terskel», og dokumentet «Prosess for å håndtere krenkelser» som beskriver de skriftlige rutinene for å varsle.

Ås kommune viser også til at skolen opplever at eleven alltid får beskjed om at rektor blir varslet i praksis. Kommunen skriver videre at de ser at det ikke er beskrevet i rutinene deres, og at dette vil gjøres ved revidering.

Under dokumentasjonskravet viser kommunen til at de på grunn av en misforståelse kun sendte inn saker til Statsforvalteren hvor det var opprettet en aktivitetsplan. Kommunen hadde derfor ikke sendt inn dokumentasjon på varsel i saker hvor det ikke var blitt opprettet en aktivitetsplan. I tilbakemeldingen skriver kommunen at saker ofte undersøkes før rektor varsles om mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt. Dersom en ansatt får mistanke om mistriksel hos en elev, avholdes det et møte der en fra skolens ledelse er med. Dette møtet blir så dokumentert. Det vises til vedlegget «Prosess for å håndtere krenkelser», som beskriver rutinen for å dokumentere.

Vår vurdering etter kommunens tilbakemelding

Statsforvalteren vurderer at kommunens svar på foreløpig rapport viser at skolen har en fremgangsmåte for varsling og vi vurderer derfor at skolen har synliggjort at rektor alltid blir varslet.

Ås kommune skriver videre at de opplever at skolen informerer eleven om at rektor blir varslet i praksis, men at dette ikke er beskrevet i noen rutiner. Da vi hverken har mottatt en forklaring på skolens rutiner eller kan se hvordan dette alltid er gjennomført i praksis ut fra annen dokumentasjon, opprettholder vi vår vurdering på dette punktet.

Vi har i vår vurdering av om skolen dokumenterer når rektor blir varslet, skrevet at vi ikke kan se hvordan skolen dokumenterer varsler i saker der ansatte har mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt, bortsett fra i saker det er blitt opprettet en aktivitetsplan. Dette er i stor grad fordi vi kun har mottatt elevsaker der det har blitt opprettet en aktivitetsplan. Vi kan heller ikke ut fra annen dokumentasjon se hvordan varslene dokumenteres før det opprettes aktivitetsplaner. Ås kommune viser til at skolen ikke har sendt inn saker uten aktivitetsplan på grunn av en misforståelse. Videre skriver kommunen at skolen jobber proaktivt, og at de ansatte undersøker saker raskt dersom de har mistanke om mistriksel hos elever. I tillegg omtaler skolen

dokumentet «Prosess for å håndtere krenkelser», som viser hvordan de ansatte skal gå frem ved krenkelser. I dette dokumentet står det at ledelsen informeres og holdes løpende oppdatert.

Vi har tidligere vurdert at rektor blir varslet, men kan fremdeles ikke se hvordan varslene dokumenteres. Dette kommer hverken frem gjennom forklaring, rutiner eller eksempler i elevsaker. På bakgrunn av dette vurderer vi at det ikke er synliggjort at skolen alltid dokumenterer tilfeller hvor rektor blir varslet ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Statsforvalteren opprettholder derfor vår konklusjon.

Statsforvalterens undersøkelser

Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier? (RefLex 1.15 og 1.16)

Tidspunkt for varsel

I RefLex svarer rektor og de ansatte ja på spørsmål om det er avklart hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om med én gang, og hvor raskt de skal varsle om andre saker. Rektor skriver at det er vanskelig å definere skillet, men at elevenes trivsel og miljø diskuteres og arbeides med i forskjellige fora. Terskelen er lav for å ta en telefon eller kalle inn til et møte. De ansatte svarer noe ulikt, men skriver blant annet at de varsler så raskt som mulig, at det alltid er en åpen dør hos rektor og at de varsler så snart det er hensiktsmessig. I svarene kommer det frem hos flere at rektor har lav terskel for samtaler, og at det arbeides ut fra «er du i tvil, så melder du til rektor». Noen ansatte har svart at de ved alvorlige hendelser, for eksempel der det gripes inn, varsler rektor med én gang. Ved tvil samtales det med kollegaer eller skoleleder. Andre ansatte har svart at rektor alltid blir varslet med én gang ved alvorlige hendelser, men at alle saker er unike og at man har en målsetning om å løse saker på lavest mulig nivå. Samtidig svarer de at rektor varsles i mange saker.

Om rektor alltid blir varslet så raskt som saken tilsier

I RefLex svarer rektor og de ansatte ja på spørsmål om rektor alltid blir varslet så raskt som saken tilsier. Rektor skriver også at de har løpende kontakt hvis de er bekymret for elever. Det diskuteres tiltak, hvordan resultatene har vært og neste skritt på veien, svarer rektor.

I elevsakene ser vi eksempel på at rektor har blitt varslet dagen etter at skolen har mottatt henvendelse fra foresatte. I andre saker har rektor blitt informert direkte av foresatte. I noen av elevsakene kan vi ikke se at rektor har blitt varslet, da dette ikke er dokumentert.

Statsforvalterens vurdering

Skolens fremgangsmåte for varsling må bestemme hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om med én gang, og hvor raskt de skal varsle om andre saker. Den enkelte ansatte må vurdere konkret hvor raskt det skal varsles. Tidspunktet for varsling må blant annet stå i forhold til sakens alvor, og ta hensyn til at skolemiljø saker er tidssensitive. Barnets beste vil være et viktig

moment i denne vurderingen. Noen saker bør varsles til rektor med én gang. Andre saker kan det være forsvarlig å vente litt lenger med, for eksempel til slutten av skoledagen.⁷

Flere av de ansatte gir uttrykk for at det er lett å diskutere saker med rektor og at de har en lav terskel for å varsle. Noen av de ansatte svarer at de varsler rektor med én gang ved alvorlige hendelser, mens andre ansatte svarer at de varsler rektor så raskt som mulig. Statsforvalteren vurderer det som positivt at det gis uttrykk for en lav terskel for å varsle rektor. Vi kan imidlertid ikke se at hverken svarene i RefLex eller dokumentasjonen viser at skolen har en fremgangsmåte for hvordan de ansatte skal varsle, bortsett fra at det kan se ut til at de ansatte varsler rektor raskt når de får en konkret bekymringsmelding fra eleven selv eller foresatte. Statsforvalteren vurderer at det ikke er avklart hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om med én gang, og hvor raskt de skal varsle om andre saker.

Rektor må følge opp at de som jobber på skolen varsler så raskt som saken tilsier i praksis. Hverken rektor eller de ansatte har utdypet dette i RefLex. I elevsakene vi har mottatt er nesten alle sakene varslet raskt. Samtidig har vi kun mottatt saker der det har blitt opprettet en 9 A-sak med aktivitetsplan, og hvor skolen hovedsakelig har mottatt en konkret bekymringsmelding fra de det gjelder. Vi har ikke mottatt eksempler på andre type elevsaker, for eksempel saker der den ansatte har hatt mistanke om at eleven ikke trives. Vi vet derfor ikke hvilken fremgangsmåte skolen har for varsling i slike saker. Statsforvalteren mener derfor ut fra en helhetlig vurdering at rektor ikke følger opp at alle som jobber på skolen varsler så raskt som saken tilsier i praksis.

Kommunens tilbakemelding på foreløpig rapport

Ås kommune skriver at de ansatte på skolen vurderer i hver sak hvor fort rektor skal varsles, og at dette gjøres ut ifra et faglig skjønn. De ansatte har en lav terskel for å varsle rektor, og de varsler uten ubegrunnet opphold, skriver kommunen. Kommunen har lagt ved et dokument som omhandler delpliktene i kapittel 9 A i opplæringsloven. Dokumentet inneholder blant annet kommunens rutiner for varsling på skolen. Det følger her at skolens ansatte skal varsle raskt. Dette er nærmere utdypet ved at ansatte skal varsle muntlig eller skriftlig om hendelser eller henvendelse fra foresatte så raskt som mulig etter å ha fått kjennskap til situasjonen. Det skal varsles om det er usikkerhet knyttet til hvorvidt saken er løst.

Kommunen skriver videre at det i skolens plan for et godt psykososialt læringsmiljø står beskrevet at de ansatte skal varsle rektor/inspektør/sosiallærer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt. Dette er skrevet for å unngå forsinkelser om rektor ikke er til stede. Ledelsen og sosiallærer informerer hverandre fortløpende. Kommunen skriver at dette er en innarbeidet rutine, som ikke er skrevet ned. Det vises til at det i vedlegget «Prosess for å håndtere krenkelser» er beskrevet hvordan ledelsen skal varsles. Kommunen skriver videre at fremgangsmåten for å varsle rektor kan presiseres i rutinen ved neste revisjon, men understreker at det ikke hersker forvirring rundt dette blant de ansatte.

⁷ Les mer om dette her: <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017/6.-hva-skal-skolen-gjore-aktivitetsplikten/#6.4.3-plikt-til-a-varsle>.

Vår vurdering etter kommunens tilbakemelding

Det følger av lovens forarbeider at ledelsen og de ansatte på den enkelte skole må finne fram til gode løsninger som sikrer at varsling alltid skjer, samt hvordan varsling skal gjøres og hvordan informasjonen i varslingene skal systematiseres og ivaretas.⁸ Skolens fremgangsmåte for varsling må bestemme hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om med én gang, og hvor raskt de skal varsle om andre saker til rektor. Vi kan ut fra kommunens svar og innsendt dokumentasjon ikke se at skolen har en bestemt fremgangsmåte for hvilke saker de ansatte skal varsle om straks, og hvor raskt de skal varsle om andre saker.

Rektor skal følge opp at de som jobber på skolen følger fremgangsmåten for å varsle rektor så raskt som saken tilsier. Ved at skolen ikke har bestemt en fast fremgangsmåte for hvilke saker de ansatte skal varsle om straks og hvor raskt de skal varsle om andre saker, vurderer vi at rektor ikke får fulgt opp at alle som jobber på skolen varsler så raskt som saken tilsier i praksis.

Statsforvalteren opprettholder vår konklusjon.

Statsforvalterens undersøkelser

Varsler rektor skoleeieren om alvorlige tilfeller? (RefLex 1.17)

På spørsmål i RefLex om skoleeier alltid varsles om alvorlige tilfeller, svarer rektor ja. Rektor utdyper svaret med at kommunen har ukentlige rektormøter. I forbindelse med disse møtene er det enkelt å informere om hva som skjer på skolen og få råd om hva man skal gjøre videre. Rektor svarer også at dersom det er tatt opp en utfordring med kommunen, blir den alltid fulgt opp. Alle ansatte har markert at spørsmålet ikke er aktuelt for dem.

I en av elevsakene kommer det frem at rektor varslet skoleeier. Det er imidlertid ikke beskrevet hvordan skoleeier ble varslet, og varselet er heller ikke lagt ved som dokumentasjon. Vi har utover dette ikke mottatt dokumentasjon som viser skolens og kommunens rutiner for varsling til skoleeier ved alvorlige tilfeller.

Statsforvalterens vurdering

Statsforvalteren skal vurdere om rektor varsler skoleeieren om alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen over noe tid ikke har klart å løse en sak. Hva som er et alvorlig tilfelle, beror på en skjønnsmessig vurdering. Noen eksempler på alvorlige tilfeller, kan være at flere elever er involvert i mobbing av en enkeltelev, at skolen ikke har klart å løse en sak over tid, digital mobbing på tvers av skoler eller grove trusler. Det stilles ikke krav til hvor raskt rektor skal varsle skoleeier. Rektor må vurdere dette i den enkelte saken, og hensynet til barnets beste er et viktig moment i vurderingen.

Vi vurderer at faste møter mellom skolen og kommunen er en god arena for å varsle skoleeier. I enkelte saker vil det imidlertid kunne være nødvendig å varsle skoleeier på et tidligere tidspunkt enn de ukentlige møtene. Dersom saken er av alvorlig karakter kan dette tale for at den må varsles om raskere. Vi kan ikke se at kommunen eller skolen har en rutine for varsling til skoleeier ved alvorlige tilfeller, eller hvordan varselet skal dokumenteres. På denne bakgrunn mener vi at skolen ikke har sannsynliggjort at skoleeier blir varslet om alvorlige tilfeller.

⁸ Se Prop.57 L (2016-2017) s. 78.

Kommunens tilbakemelding på foreløpig rapport

Ås kommune skriver at rektorene i Ås har en innarbeidet rutine for å varsle skoleeier om alvorlige tilfeller. Det vises til at rektorene utøver faglig skjønn i vurderingen av hvordan det varsles. Kommunen skriver videre at det vanligvis varsles per telefon. Dersom det er en sak som ikke haster i samme grad, varsles det på telefon senere på dagen, eller med en melding om at det er kommet inn en sak som man vil informere om. I tillegg viser kommunen til at det er mulig å varsle skoleeier per e-post. Kommunen skriver at de opplever at skoleeier alltid varsles. Det presiseres også at alle ansatte har informasjon og kunnskap om at de skal kontakte skoleeier dersom det er en i ledelsen på skolen som krenker en elev.

Vår vurdering etter kommunens tilbakemelding

Vi vurderer at Ås kommune har beskrevet en konkret rutine for varsling til skoleeier, både når skoleeier varsles og på hvilken måte. Vi finner det derfor sannsynliggjort at rektor varsler skoleeier om alvorlige tilfeller.

Statsforvalteren endrer vår konklusjon.

Statsforvalterens konklusjon

Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier.

Rektor varsler skoleeieren om alvorlige tilfeller.

Det rettslige kravet er ikke oppfylt.

2.4 Rettslig krav 4: Plikten til å undersøke alle saker (RefLex 1.19 – 1.23)

Så snart skolen får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø skal den undersøke saken nærmere.

Alle elever som er involvert i saken, har rett til å uttale seg. Skolen skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Elevene kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

Undersøkelsene skal få frem fakta om situasjonen, bakgrunnen for elevens opplevelse og hva i elevens omgivelser som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet. Skolen må innhente nok informasjon til å avdekke hva som har skjedd, og om én eller flere elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Skolen skal dokumentere hvordan den undersøker saken.

Statsforvalterens undersøkelser

Sikrer rektor at skolen undersøker saken når skolen har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø? (RefLex 1.19, 1.20, 1.21 og 1.23)

Alltid undersøke saken

Rektor og alle ansatte svarer ja på spørsmål i RefLex om skolen alltid undersøker saken når den ansatte får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Rektor skriver at undersøkelsene som regel starter med at eleven får snakke med en voksen om det som er problemet. Noen ansatte skriver at de antar at rektor vil informere vedkommende om at dette skal gjøres.

Skolen har sendt inn sin handlingsplan for et godt psykososialt miljø. Der står det at når en elev eller foresatt varsler om brudd på oppl. § 9 A-4, skal skolen snarest mulig behandle saken. Skolen har også sendt inn kommunens handlingsplan for et godt psykososialt miljø i barnehagene og skolene i Ås kommune. Her står det at når en skole har mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har det trygt og godt, har de plikt til å undersøke saken nærmere. I skolens dokumentasjon kommer det frem at alle ansatte har bekreftet at de har lest og forstått opplæringsloven § 9 A-4.

I alle elevsakene kommer det frem at skolen undersøker saken når skolen får konkret beskjed fra en elev eller foresatte om krenkelser som har skjedd, og som igjen fører til at skolen oppretter en 9 A-sak. Det er ikke beskrevet at undersøkelser er iverksatt på bakgrunn av at en som jobber på skolen for eksempel har mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt på skolen.

Alltid få frem fakta om situasjonen, bakgrunnen og hva i omgivelsene som påvirker elevens opplevelse av skolemiljøet

Rektor og alle ansatte svarer ja på spørsmål i RefLex om undersøkelsene alltid får frem fakta om situasjonen, bakgrunnen for elevens opplevelse og hva i omgivelsene som påvirker elevens opplevelse av skolemiljøet. Alle skriver at de avdekker dette gjennom undersøkelser og samtaler med eleven, og eventuelt foresatte og andre elever. Noen utdyper at det kan være utfordrende å få frem fakta, men at de da undersøker flere sider av saken.

I nesten alle de innsendte elevsakene er det opprettet aktivitetsplaner der «Skolens undersøkelse av saken» er et eget punkt. Her kommer det frem hvordan skolen har undersøkt saken, og den inneholder en fremstilling av elevens opplevelse av situasjonen. I alle elevsakene undersøker skolen saken hovedsakelig gjennom samtaler med eleven, andre involverte elever og foresatte.

Alltid høre involverte elever

Rektor og alle ansatte svarer ja på spørsmål i RefLex om involverte elever alltid blir hørt når de undersøker saker. Noen skriver i tillegg at de hører andre involverte elever med mindre eleven som ikke har et trygt og godt skolemiljø ikke ønsker å involvere andre.

De innsendte elevsakene viser at skolen snakker med eleven som aktivitetsplanen gjelder, og med elevene som eventuelt er involvert i situasjonen. Dersom skolen ikke får oversikt over hendelsen gjennom disse samtalene, snakker skolen i noen saker også med andre elever som kan ha innblikk i situasjonen.

Dokumentere hvordan undersøke

Rektor og alle ansatte svarer ja på spørsmål i RefLex om skolen dokumenterer hvordan den undersøker saker ved mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Flertallet av de ansatte viser til at de skriver notater fra samtaler i aktivitetsplanen, og noen viser også til

hendelseslogg. Rektor skriver i tillegg at hvis mistanken blir avklart og lagt bort ved en kort og uformell samtale, så blir det ikke dokumentert.

I de innsendte elevsakene blir undersøkelsene dokumentert gjennom et eget punkt i aktivitetsplanen hvor det vises til tidspunkt for samtaler, og innholdet i samtaler. Det er også lagt ved referater fra møter. I nesten alle elevsakene blir saken utelukkende undersøkt gjennom samtaler med eleven, medelever og foresatte. I noen få av elevsakene blir saken også undersøkt gjennom Klassetrivselsundersøkelsen. Resultatet av undersøkelsen er vedlagt.

Statsforvalterens vurdering

Rektor må bestemme en fremgangsmåte som sikrer at skolen undersøker sakene tilstrekkelig grundig. Videre må rektor følge opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor selv undersøker sakene.

De ansatte har svart ja på dette spørsmålet i RefLex, og har bekreftet at de har lest oppl. § 9 A-4, og forstått innholdet der. Svarene er ikke begrunnet ytterligere. I kommunens handlingsplan står det at de ansatte skal undersøke saken nærmere ved mistanke om, eller kjennskap til, at et barn ikke har det trygt og godt. Bortsett fra dette er det lite i skolens dokumentasjon som utdyper skolens fremgangsmåte for å undersøke en sak. Vår vurdering av dette er derfor hovedsakelig gjort på bakgrunn av dokumentasjonen i elevsakene.

Alle elevsakene og aktivitetsplanene som vi har mottatt, har blitt opprettet på bakgrunn av en konkret melding fra eleven eller foresatte. Når skolen har fått et konkret varsel, har den i alle sakene undersøkt saken nærmere. I flere av elevsakene ser vi imidlertid at skolen har fått informasjon om eleven som vi mener burde ha gitt mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, og i noen saker er informasjonen av en slik art at skolen får kjennskap til at eleven ikke har det trygt og godt. Dokumentasjonen viser at skolen ikke alltid undersøker saken, før den får et konkret varsel fra enten elev eller foresatte. Dette kan tyde på at skolen har en viss terskel for hva som oppfattes som skolemiljø saker.

Det skal gjelde samme lave terskel for undersøkelsesplikten som for plikten til å varsle. Mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø kan basere seg på ulike kilder og at de som arbeider på skolen må være bevisste på at barn og unge viser sin utrygghet, frustrasjon og mistriivsel på ulike måter og med ulike uttrykksformer.⁹ Sett i lys av dokumentasjonen som foreligger vurderer vi at skolen ikke alltid undersøker saken etter at den har fått mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, og at skolen ikke har en fremgangsmåte som sikrer at skolen undersøker alle saker.

Skolen må gjøre de undersøkelsene som med rimelighet kan forventes, og må innhente nok informasjon til å avdekke hva som har skjedd. Undersøkelsesplikten må sees i sammenheng med plikten til å sette inn tiltak. For å kunne oppfylle tiltaksplikten og sette inn egnede tiltak til barnets beste i en konkret situasjon, må skolen gjøre nødvendige undersøkelser slik at de vet hva som er

⁹ Les mer om dette her: <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017/6.-hva-skal-skolen-gjore-aktivitetsplikten/#6.4.4-plikt-til-a-undersoke>.

de reelle utfordringene og hvilke elever som er berørt. Sakens alvorlighetsgrad og elevens særskilte sårbarhet vil kunne ha betydning for hvor grundige undersøkelsene skal være.

I de innsendte elevsakene ser vi at inngangen til sakene er konkrete episoder eller hendelser som oppleves som krenkende for eleven. I flere av sakene kan det se ut til at mye av det bakenforliggende og utløsende for saken ligger i miljøet rundt, i samhandlingen med andre elever, i hendelser tilbake i tid eller i andre årsaker hos eleven selv. Skolens undersøkelser i disse sakene tar imidlertid hovedsakelig utgangspunkt i de utløsende hendelsene, og i mindre grad rundt elevenes helhetlige fungering og situasjon. I samtlige saker vi har fått tilsendt får skolen frem fakta om den konkrete situasjonen som eleven eller foresatte har varslet om. I flere av elevsakene fokuserer undersøkelsene imidlertid utelukkende på den konkrete hendelsen, og det undersøkes ikke nærmere bakgrunnen for elevens opplevelser og hva i elevens omgivelser som påvirker elevens opplevelse av skolemiljøet.

Skolens undersøkelser gjennomføres som regel gjennom samtaler med eleven, andre involverte elever og foresatte. I flere av sakene vurderer vi at skolen burde ha gjort en bredere undersøkelse av miljøet, relasjonene rundt elevene og til ansatte for å bedre kunne iverksette egnede tiltak i aktivitetsplanen. Undersøkelser rundt dette kan for eksempel være sosiogrammer, strukturerte og ustrukturerte elevsamtaler, og strukturerte og ustrukturerte observasjoner.

Når skolen undersøker en sak må den også innhente nok informasjon til å avdekke om én eller flere elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Vi kan ikke se at skolen får frem dette i sine undersøkelser.

Statsforvalteren vurderer at skolens undersøkelser ofte får frem fakta om situasjonen. Vi vurderer videre at skolen ikke i tilstrekkelig grad undersøker bakgrunnen for elevens opplevelse og hva i omgivelsene som påvirker elevens opplevelse av skolemiljøet når en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi vurderer derfor at skolens fremgangsmåte ikke sikrer at skolen undersøker alle saker tilstrekkelig grundig.

Videre skal vi vurdere om involverte elever alltid blir hørt når skolen undersøker saken. Det er en viktig del av undersøkelsen at involverte elever blir hørt om sin egen situasjon. Dette gjelder i særlig grad for elever som opplever å ikke ha det trygt og godt, men også for de elevene som er del av det relasjonelle miljøet rundt den aktuelle eleven. Statsforvalteren vurderer at skolen hører aktuelle elever i saker som omhandler skolemiljø.

Skolen skal dokumentere hvordan den undersøker saker ved mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. I alle elevsakene dokumenterer skolen sine undersøkelser enten i aktivitetsplanen ved å vise til tidspunkt og innholdet i samtale, eller gjennom referat fra møter. I noen av elevsakene dokumenteres undersøkelsene også gjennom resultater fra Klassetrivselsundersøkelsen. I RefLex viser noen av de ansatte til at skolen også dokumenterer undersøkelser gjennom hendelseslogg. Ut fra elevsakene og annen tilsendt dokumentasjon kan vi ikke se at hendelseslogg er brukt for å dokumentere undersøkelsene som er gjort.

Statsforvalteren vurderer at elevsakene inneholder lite dokumentasjon som viser hvordan sakene undersøkes. Dette kan ha sammenheng med at sakene ikke alltid undersøkes i den grad

som er nødvendig. Vi vurderer at dette også bekreftes gjennom svar i RefLex, der det hovedsakelig er vist til at det skrives notat fra samtaler i aktivitetsplanen.

Plikten til å dokumentere hva skolen gjør for å undersøke saker gjelder i alle saker der skolen får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dette innebærer at skolen skal dokumentere hvordan den undersøker saken, også i saker der mistanken blir avkreftet etter nærmere undersøkelser. På bakgrunn av en samlet vurdering av dokumentasjonen som foreligger, kommer vi til at skolen ikke dokumenterer hva den gjør for å undersøke alle saker.

Kommunens tilbakemelding på foreløpig rapport

Kommunen skriver at det er miljøarbeidere til stede i elevgruppen både i friminutter og overganger, og at rektor er til stede på starten av dagen og i friminuttene. Dette fører til mange forebyggende og undersøkende små samtaler hele dagen med elevene, skriver kommunen. Hvis det i disse samtalene kommer fram at en elev ikke har det trygt og godt, og det ikke kan ordnes gjennom en samtale, ved å bytte plass i klasserommet, eller andre enkle ting, undersøkes saken og det settes inn tiltak eller opprettes aktivitetsplan.

Kommunen skriver videre at alle saker som de ansatte observerer eller hører om, blir undersøkt med den det gjelder, og med de rundt eleven. Dersom en ansatt ikke blir betrygget av svaret vedkommende får, drøfter vedkommende dette med kontaktlærer eller ledelsen. Hvis det fortsatt er uro, men eleven sier at alt er bra, blir det forsøkt å sette en miljøarbeider eller en annen som har god relasjon til eleven for å snakke med eleven eller foresatte.

Kommunen har sendt inn «Prosess for å håndtere krenkelsers», «Forebygging og oppfølging av skolefravær» og «Elever med tunge tanker – en veileder til skolen». Disse dokumentene viser en fremgangsmåte for å håndtere krenkelsers, hva de ansatte bør gjøre når de har elever med bekymringsfullt skolefravær, og ved bekymring for at en elev strever med tunge tanker. I disse dokumentene blir samtaler og henvisning til andre faginstanser nevnt som metoder for å undersøke nærmere. Kommunen skriver at det også blir brukt Klassestrivsel med sosiogram for å undersøke saker. Videre skriver skolen at det er lav terskel for å trekke inn ledelsen eller sosiallærer i undersøkelsene, og at det da brukes ustrukturerte samtaler for å undersøke saken. Det vises også til observasjoner, uten at det kommer tydelig frem når eller hvordan dette brukes i undersøkelsesfasen.

Når det gjelder kravet til dokumentasjon, skriver kommunen at de strukturerte samtalene dokumenteres, mens de ustrukturerte samtalene bare dokumenteres dersom lærer vurderer at det kommer frem noe i samtalen som skal dokumenteres. Videre skriver kommunen at korte forebyggende samtaler som handler om å involvere seg i elevene ikke blir dokumentert, og at dette må ses i lys av at skolen er en PALS-skole. Det er en viktig avveining hvor mye av lærerens arbeid som skal dokumenteres, skriver kommunen.

Vår vurdering etter kommunens tilbakemelding

I elevsakene vi har mottatt ser vi at skolen alltid undersøker saken når den får melding fra eleven selv eller foresatte om at en elev ikke har det trygt og godt. Basert på svaret fra kommunen er det Statsforvalterens inntrykk at når skolen får mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt, starter undersøkelsene i hovedsak med en kort og uformell samtale med eleven. Dersom saken

ikke løses ved hjelp av enkle tiltak, blir den undersøkt nærmere og det settes inn tiltak eller opprettes aktivitetsplan. Statsforvalteren vurderer på bakgrunn av dette at skolen undersøker alle saker.

Skolens fremgangsmåte for undersøkelser må sikre at alle saker blir tilstrekkelig undersøkt. Det er ikke et krav om at fremgangsmåten skal være skriftlig, men den må være kjent for personalet slik at valg av undersøkelsesmetoder sikres i rutinen, og ikke kun er avhengig av kompetansen hos den enkelte ansatte.

I dokumentet «Prosess for å håndtere krenkelser» er det beskrevet rutiner for hvordan en sak skal undersøkes ved hjelp av samtaler når en elev er utsatt for krenkelser. Denne viser rekkefølgen for samtaler som skal gjennomføres, og under siste punkt i dokumentet står det at det må vurderes å gjennomføre undersøkelser på hele trinnet. Det fremkommer imidlertid ikke *hvordan* undersøkelser på trinnet kan gjennomføres. Rutinen viser heller ikke til andre former for å undersøke en sak enn gjennom samtaler, og den viser kun til saker der eleven ikke opplever et trygt og godt skolemiljø på grunn av krenkelser. Vi minner om at retten til et trygt og godt skolemiljø innebærer mer enn frihet fra krenkelser.

Statsforvalteren vurderer at kommunen og skolen både viser til og tar i bruk flere egnede metoder for å undersøke saker. Det er imidlertid ikke lagt frem eller beskrevet rutiner for hvordan undersøkelsene kan gjennomføres på andre måter enn gjennom samtaler. Det er eksempelvis heller ikke beskrevet hvordan saken kan undersøkes blant elevene på trinnet. Videre fremgår det ikke hvordan saker skal undersøkes når eleven ikke opplever et trygt og godt skolemiljø av andre årsaker enn krenkelser, eller hvordan skolen innhenter tilstrekkelig informasjon til å avdekke om én eller flere elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Vi vurderer at skolen ikke har en fremgangsmåte som sikrer at alle saker blir undersøkt tilstrekkelig.

Etter oppl. § 9 A-4 syvende ledd har skolen et overordnet krav om å dokumentere hva skolen gjør for å oppfylle aktivitetsplikten. Det er ikke et formkrav til dokumentasjonen, men den må være skriftlig og finnes på et slikt format at den kan tas ut og overleveres til statsforvalteren i en håndhevingssak eller i tilsyn.¹⁰

Dokumentasjonsplikten innebærer at samtaler eller andre undersøkelser som gjennomføres for å undersøke en sak hvor det er mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt, skal dokumenteres.

Kommunen skriver at de ikke dokumenterer samtaler som dreier seg om forebygging i skolemiljø saker. Slik det er beskrevet i forarbeidene til loven kan det tenkes at dokumentasjonsplikten under plikten til å følge med, i stor grad vil være knyttet til aktiviteter som omfatter flere elever, grupper eller hele skolen.¹¹ Skolen har også som tidligere nevnt et skjerpet ansvar overfor elever med særskilt sårbarhet. Dersom samtaler eller andre undersøkelser gjennomføres for å undersøke nærmere en mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt, skal likevel disse undersøkelsene dokumenteres, jf. oppl. § 9 A-4 syvende ledd.

¹⁰ Jf. Prop 57 L (2016-2017) s. 79.

¹¹ Vi viser til informasjon om dokumentasjonskravene her:

<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017/6.-hva-skal-skolen-gjore-aktivitetsplikten/#6.6-dokumentasjonskravene>.

Statsforvalteren vurderer at skolen ikke har en kjent fremgangsmåte for hvordan undersøkelsene skal dokumenteres. Spesielt gjelder dette undersøkelser ved mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt, og når skolen bruker ustrukturerte samtaler eller observasjoner som undersøkelsesmetode.

Statsforvalteren opprettholder vår konklusjon.

Statsforvalterens undersøkelser

Sikrer rektor at skolen undersøker saken snarest? (RefLex 1.22)

I RefLex svarer rektor og alle ansatte ja på spørsmål om skolen alltid undersøker saken snarest. Rektor og noen ansatte utdyper at de starter undersøkelser så snart det er mulig. I skolens handlingsplan for et godt psykososialt miljø står det at når en elev eller foresatt varsler om brudd på oppl. § 9 A-4, skal skolen snarest mulig behandle saken.

I elevsakene vi har mottatt kommer det frem at skolen undersøker saken raskt når skolen får et konkret varsel fra elev eller foresatte om brudd på oppl. § 9 A-4. I flere av elevsakene får skolen imidlertid også informasjon om forhold som ikke er greit for eleven, på et tidligere eller senere tidspunkt enn da skolen startet undersøkelser av saken. I disse tilfellene kommer det ikke klart frem i dokumentasjonen om skolen undersøkte saken snarest, før skolen fikk tydelig beskjed direkte fra foresatte eller eleven selv om at eleven ikke hadde det trygt og godt.

Statsforvalterens vurdering

Skolens fremgangsmåte må sikre at skolen undersøker saken snarest. Rektor må følge opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor selv undersøker sakene.

Vi finner i nesten alle elevsakene at skolen undersøker saken raskt etter saken ble formidlet til skolen av elev eller foresatte. Som tidligere nevnt ser vi i flere av elevsakene at skolen har fått informasjon om eleven som vi mener burde gitt mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, og i noen saker er informasjonen av en slik art at skolen får kjennskap til at eleven ikke har det trygt og godt. Dokumentasjonen viser ikke at skolen undersøker saken snarest når den får denne informasjonen, noe som kan tyde på at skolen har en viss terskel for hva den vurderer at skal undersøkes. Det skal som nevnt gjelde samme lave terskel for undersøkelsesplikten som for plikten til å varsle.¹²

Sett i lys av elevsakene vurderer vi at skolen ikke alltid undersøker saken snarest etter den har fått mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi kan heller ikke se i skolens dokumentasjon eller ut fra svarene i RefLex at det har blitt bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen alltid undersøker saken snarest.

Kommunens tilbakemelding på foreløpig rapport

Ås kommune er uenig i Statsforvalterens vurdering. I sitt svar har kommunen vedlagt dokumentet «Prosess for å håndtere krenkelser», og viser i tillegg til at skolen forsøker å beskrive kulturen på Nordbytn ungdomsskole.

¹² Jf. Prop. 57 L (2016- 2017) punkt 5.5.2.4 og 10.1.

Kommunen skriver at det er miljøarbeidere til stede i elevgruppen både i friminutter og overganger, og at rektor er til stede på starten av dagen og i friminuttene. Dette fører til mange forebyggende og undersøkende små samtaler hele dagen med elevene, skriver kommunen. Hvis det i disse samtalene kommer fram at en elev ikke har det trygt og godt, og det ikke kan ordnes gjennom en samtale, ved å bytte plass i klasserommet, eller andre enkle ting, da undersøkes saken og det settes inn tiltak eller opprettes aktivitetsplan.

Kommunen har også sendt inn et dokument for skolene i Ås som omhandler delpliktene i opplæringsloven § 9 A-4. Under delplikten å undersøke står det: «Undersøkelse vil være aktuelt i alle saker, uansett alvorlighetsgrad. Denne prosessen vil i mange tilfeller starte før et eventuelt varsel til rektor. Plikten til å undersøke hvis en får mistanke om eller ser at noen elever ikke har det trygt og godt, har like lav terskel som det å varsle.»

Statsforvalterens vurdering etter kommunens tilbakemelding

I elevsakene vi har mottatt ser vi at skolen alltid undersøker saken raskt når den får melding fra eleven selv eller foresatte om at en elev ikke har det trygt og godt. Vi savnet imidlertid å se at skolen undersøkte saken når de ansatte selv fikk mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt, uavhengig av om eleven selv eller foresatte meldte fra til skolen. Basert på svarene fra skolen og kommunen vurderer vi at det er synliggjort at skolen undersøker saken snarest når den får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt. Det kan imidlertid se ut til at undersøkelsene som blir gjennomført før det blir opprettet en aktivitetsplan ofte ikke blir dokumentert. Vi minner om at disse undersøkelsene også skal dokumenteres, jf. oppl. § 9 A-4 syvende ledd.

Statsforvalteren endrer vår konklusjon.

Statsforvalterens konklusjon

Rektor sikrer ikke at skolen undersøker saken når skolen har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Rektor sikrer at skolen undersøker saken snarest.

Det rettslige kravet er ikke oppfylt.

2.5 Rettslig krav 5: Plikten til å sette inn egnede tiltak (RefLex 1.25 – 1.28)

Plikten til å sette inn tiltak gjelder uavhengig av årsaken til at eleven ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Skolene skal velge tiltak ut fra faglige vurderinger av hva som er egnede tiltak. Vurderingene skal basere seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. Skolen må tilpasse tiltakene til saken og elevens helhetlige behov.

Skolen må ta stilling til hva som er elevens beste i saken. Dette gjelder også for andre elever som er involvert i saken eller blir direkte påvirket av tiltakene. Momenter i vurderingen kan være elevens syn på hva som bør være innholdet i aktivitetsplanen, elevens identitet og karaktertrekk

og egenskaper, familiemiljø og nære relasjoner, beskyttelse, omsorg og sikkerhet, sårbarhet eller sårbare situasjoner, elevens rett til liv og utvikling, elevens fysiske og psykiske helse og elevens rett til utdanning. Det skal sterke hensyn til for at skolen kan sette elevens beste til side. Skolen må ta stilling til hvor stor vekt elevens beste skal ha.

Samlet sett skal skolene gjennomføre de tiltakene som med rimelighet kan forventes av den i den enkelte saken.

Statsforvalterens undersøkelser

Sikrer rektor at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt? (RefLex 1.26 og 1.28)

Setter alltid inn tiltak der en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

Rektor og alle ansatte svarer ja på spørsmål i RefLex om skolen alltid setter inn tiltak der en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Svarene til de ansatte er ikke utdypet ytterligere. Rektor skriver i sin redegjørelse at det kalles inn til møte der det lages en aktivitetsplan dersom eleven selv eller foresatte tar kontakt med skolen og forteller at eleven ikke har det trygt og godt på skolen, eller hvis ansatte ser at konflikten/problemet er av alvorlig grad. Videre skriver rektor at i en del saker har skolen allerede satt i gang tiltak uten det er opprettet en 9 A-sak. I tillegg beskrives det at i nesten alle skolemiljøsakene som er avsluttet på skolen, har skolen fortsatt med tiltak i større eller mindre grad. Rektor skriver at det gjøres en oppdatering av situasjonen i alle møter, helt til eleven går ut av skolen.

I skolens handlingsplan for et godt psykososialt miljø står det at oppfølging av saker som gjelder oppl. § 9 A-4 må inneholde utarbeidelse av en aktivitetsplan. Videre står det at aktivitetsplanen må inneholde hvilke tiltak som skal igangsettes.

I alle elevsakene vi har mottatt, settes det inn tiltak når skolens undersøkelser viser at eleven ikke har det trygt og godt.

Tiltakene er tilpasset saken i type og omfang, og basert på elevens helhetlige behov og elevens beste

I RefLex svarer rektor og alle ansatte ja på spørsmål om tiltakene er tilpasset saken i type og omfang, og basert på elevens helhetlige behov og elevens beste. Rektor skriver at tiltakene må være tilpasset saken for å kunne løse problemet. Noen av de ansatte skriver at tiltakene blir evaluert underveis, hvorav noen viser til at dette gjøres på møter, og andre presiserer at det gjøres i samtaler med elev/foresatt. Noen viser til at dette er et eget punkt i aktivitetsplanen.

Skolen har sendt inn en mal for aktivitetsplan, der ett av punktene heter «Barnekonvensjonen artikkel 3. Barnets beste». Her står det at skolen skal beskrive hvordan den har vurdert barnets beste i den aktuelle saken.

I alle elevsakene skolen har sendt inn, bortsett fra én, er det opprettet aktivitetsplan. Nesten alle aktivitetsplanene er opprettet på bakgrunn av konkrete hendelser eller krenkelser som eleven har blitt utsatt for. Tiltakene i aktivitetsplanene er da i hovedsak satt inn mot eleven som opplever krenkelsene for å forhindre nye krenkelser og negative hendelser. I noen få aktivitetsplaner er det tiltak rettet mot elevgruppen rundt eleven, eller mot elever som krenker.

Ingen av elevsakene viser konkret hvordan skolen har gjort en vurdering av elevens beste.

Statsforvalterens vurdering

Rektor må ha bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen setter inn egnede tiltak i alle saker. Videre må rektor følge opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor setter inn tiltak selv.

I elevdokumentasjonen ser vi at det settes inn tiltak i alle saker der skolen først har fått en bekymringsmelding fra eleven selv eller fra foresatte, og videre der undersøkelser av saken viser at eleven ikke har det trygt og godt. I noen av sakene vurderer vi at skolen burde satt inn tiltak på et tidligere tidspunkt enn da eleven eller foresatte selv ga beskjed. I andre saker ser vi at skolen har satt inn tiltak for eleven før den fikk direkte beskjed fra eleven eller foresatte, men at det da ikke er opprettet som skolemiljøsak på skolen, og at det derfor heller ikke ble opprettet en aktivitetsplan. Ut fra en samlet vurdering mener vi at skolen setter inn tiltak der en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Skolen må sette inn tiltak som er tilpasset saken i type og omfang, og basert på elevens helhetlige behov og elevens beste. Som tidligere nevnt er nesten alle aktivitetsplanene opprettet på bakgrunn av konkrete hendelser eller krenkelser som eleven er utsatt for. I omtrent halvparten av elevsakene kommer det frem at årsaken til krenkelsene kan ligge i den sosiale dynamikken i elevgruppa, elevens relasjon til medelever, eller i andre årsaker hos eleven. I disse sakene kan vi ikke se at det er satt inn tiltak for å bedre læringsmiljøet rundt eleven eller de sosiale relasjonene. Vi vurderer at det i flere saker heller ikke ble satt inn tiltak for å styrke positive relasjoner og vennskap.

Ut fra svarene i RefLex og innsendt dokumentasjon kan vi heller ikke se at skolen har en innarbeidet rutine eller felles praksis for å sikre at tiltakene er tilpasset saken i type og omfang, og basert på elevens helhetlige behov. Det fremkommer for eksempel ikke hvordan skolens vurderinger av egnede tiltak baserer seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. På bakgrunn av dette vurderer vi at tiltakene ikke er tilpasset saken i type og omfang eller basert på elevens helhetlige behov.

Skolens mal for aktivitetsplan inneholder et eget punkt for hvordan barnets beste er vurdert i den aktuelle saken. Dette kan etter vår vurdering være en egnet måte for skolen å synliggjøre sine vurderinger knyttet til barnets beste ved valg av tiltak. I elevsakene vi har mottatt kan vi ikke se at skolen har synliggjort konkrete vurderinger av elevens beste.

Kommunens tilbakemelding på foreløpig rapport

Kommunen skriver i sin tilbakemelding at tiltakene utarbeides i samarbeid med eleven og foresatte, for å komme til enighet om egnede tiltak. Videre skriver kommunen at Nordbytn ungdomsskole samarbeider med NUBU (Nasjonalt senter for barn og unge) i forbindelse med PALS-arbeidet, og deltar annet hvert år på PALS-konferansen med anerkjente og kompetente forelesere fra inn- og utland. Kommunen har også samlinger om barn og unge der det innhentes foredragsholdere fra fagmiljøer om barn og adferd, som for eksempel Ingrid Lund, Thomas Nordahl og Inger Bergkastet. Kommunen og skolen bruker i tillegg Utdanningsdirektoratet sine nettsider om skolemiljø, og har egne ansatte med utdanning innen barn og adferd.

I kommunens svar står det at rektor eller assisterende rektor er inne i alle saker, og på den måten sikrer at skolen setter inn egnede tiltak. Videre står det at tiltak som retter seg mot klasser

eller grupper ikke alltid blir skrevet inn i aktivitetsplanen, men at dette ikke betyr at det ikke er vurdert eller satt i gang. Det vises til at vanlige tiltak som settes inn mot større elevgrupper er Robust ungdom, grupper på tvers, jente-/guttegrupper, tverrfaglige dager, idrettsdager på tvers, sosiale tiltak i friminutt, turer, turneringer eller liknende. Kommunen skriver selv at tiltak som settes inn mot større elevgrupper også med fordel kunne ha blitt satt inn i aktivitetsplanen.

I kommunens svar på foreløpig rapport har kommunen lagt ved «Forebygging og oppfølging av skolefravær» og «Elever med tunge tanker – en veileder til skolen». Her vises det til at man i enkelte saker bør vurdere å henvende seg til andre faginstanser som for eksempel helsesykepleier, PPS, BUP eller barnevernstjenesten.

Kommunen skriver også at aktivitetsplanene er opprettet for barnets beste. Eleven har blitt hørt, og har fått påvirke innholdet i planen i svært stor grad. Elevene på ungdomsskolen er i en aldersgruppe der det er naturlig at det de sier tillegges stor vekt. Videre står det at vurderingene av barnets beste er uttrykt i intensjonen i planene: å gjenopprette et trygt og godt læringsmiljø basert på barnets uttalelser om hvordan det opplever skolemiljøet nå, og hvordan man skal jobbe for at det skal bli trygt og godt.

Statsforvalterens vurdering etter kommunens tilbakemelding

Basert på kommunens svar og innsendt dokumentasjon til foreløpig rapport vurderer vi at skolen setter inn tiltak som er tilpasset saken i type og omfang. Vi vurderer imidlertid at det ikke er tydeliggjort hvordan tiltakene alltid er basert på elevens helhetlige behov og etter en konkret vurdering av elevens beste.

Skolen skriver at vurderingen av elevens beste er uttrykt i intensjonen i planene. Vurderingen av elevens beste er en faglig vurdering, og hva som er til den enkelte elev sitt beste skal bero på en konkret og skjønnsmessig vurdering i den enkelte sak. Det er ikke tilstrekkelig at vurderingen av elevens beste kommer frem i intensjonen i planen. En generell vurdering er ikke en konkret vurdering av hva som er til den enkelte elev sitt beste, og viser heller ikke til hvilke momenter vurderingen baserer seg på. Vurderingene må synliggjøres i hver enkelt sak. Vi gjør oppmerksom på at Utdanningsdirektoratets nettsider inneholder nyttig informasjon om vurderinger av elevens beste i skolemiljø saker.¹³

Statsforvalteren vurderer at malen for aktivitetsplanen kan være med på å sikre at det blir foretatt en vurdering av elevens beste i skolemiljø saker. Vi savner imidlertid å se tydeligere hvordan skolen sikrer at dette blir gjort, hvilke momenter vurderingene kan bygge på.

Statsforvalteren opprettholder vår konklusjon.

Statsforvalterens undersøkelser

Sikrer rektor at berørte elever får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen?

(RefLex 1.25)

Får eleven alltid uttale seg?

¹³ Hva som er best for barnet, må vurderes konkret og individuelt når skolen skal oppfylle sin aktivitetsplikt. Les mer om dette her: [Skolemiljøtiltak - vurderer det beste for eleven \(udir.no\)](http://Skolemiljøtiltak - vurderer det beste for eleven (udir.no)) og her: [6. Hva skal skolen gjøre? \(aktivitetsplikten\) \(udir.no\)](http://6. Hva skal skolen gjøre? (aktivitetsplikten) (udir.no)).

Rektor og alle ansatte svarer ja på spørsmålet i RefLex om eleven alltid får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen. Både rektor og flere av de ansatte svarer på litt ulik måte at eleven får uttale seg. Rektor og noen ansatte presiserer at eleven er med i utformingen av aktivitetsplanen. Noen presiserer at eleven er med i evalueringen av tiltakene, og andre ansatte skriver også at eleven er med i møter, og noen presiserer at dette er helt essensielt.

I alle elevsakene vi har mottatt blir eleven hørt når skolen undersøker saken. I nesten alle elevsakene kommer det også frem at eleven får uttale seg når tiltakene evalueres.

Statsforvalterens vurdering

Rektor må bestemme en fremgangsmåte som sikrer at eleven som tiltakene skal rette seg mot, får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen. Dersom ett eller flere tiltak direkte påvirker andre elever, så har også disse elevene rett til å uttale om hvordan tiltaket påvirker dem. Rektor må følge opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis. Det er ikke et krav at fremgangsmåten er skriftlig, men den må være egnet til å sikre at kravet i loven blir oppfylt i alle saker på den aktuelle skolen.

I skolens svar på flere spørsmål i RefLex kommer det frem at rektor og de ansatte er opptatt av å involvere og høre eleven i skolemiljøsaker. I elevsakene vi har fått tilsendt er det også tydelig at skolen er opptatt av å høre eleven, og at eleven er med i evalueringen av tiltakene. Selv om det ikke redegjøres konkret for hvordan eleven får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen, vurderer vi at skolen har synliggjort at den legger til rette for at eleven som tiltakene skal rette seg mot, får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen.

Statsforvalterens konklusjon

Rektor sikrer ikke at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt.

Rektor sikrer at berørte elever får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen.

Det rettslige kravet er ikke oppfylt.

3 Statsforvalterens reaksjoner

3.1 Pålegg om retting

Vi har funnet at skolen ikke overholder regelverket på alle områder. Vi pålegger kommunen å rette opp følgende forhold, jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven § 30-4:

Kommunen må sørge for at skolen oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak for å sikre at elever har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-2, 9 A-4 og 9-1. Ås kommune må i den forbindelse se til at:

- Rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.
- Rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier.

- Rektor sikrer at skolen undersøker saken når den har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.
- Rektor sikrer at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt.

3.2 Oppfølging av påleggene

Kommunen skal iverksette tiltak for å rette brudd på regelverket umiddelbart. Når påleggene er rettet, skal kommunen erklære at retting er gjennomført og redegjøre for hvordan det har blitt rettet.

Frist for innsending er **14.06.2022**. Vi vil ikke avslutte tilsynet før kommunen, gjennom erklæringen og redegjørelsen, har vist at påleggene er rettet.

4 Kommunen har rett til å klage

Tilsynsrapporten er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b. Ås kommune kan klage på enkeltvedtaket.

Hvis kommunen klager, må det gjøres innen tre uker. Fristen gjelder fra beskjed om brevet har kommet frem til kommunen, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Kommunen sender klagen til oss. Vi har muligheten til å omgjøre vedtaket. Hvis vi ikke er enig med kommunen, sender vi klagen til Utdanningsdirektoratet som avgjør saken.

Kommunen kan be om at vi ikke setter i verk vedtaket før klagefristen er ute, eller klagen er endelig avgjort av Utdanningsdirektoratet, jf. forvaltningsloven § 42.

Kommunen er part i saken og har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Oslo, 14.03.2022

Tonje Lekhal (tilsynsleder)

Lena Ott (tilsynsmedlem)

STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN

Postboks 325, 1502 Moss | sfovpost@statsforvalteren.no | www.statsforvalteren.no/ov

5 Dokumentasjon

Følgende dokumentasjon og dokumenter er benyttet under utføringen av tilsynet:

- Svar fra rektor og ansatte i RefLex
- Presentasjon fra skolens arbeid med PALS i to personalsamlinger
- Skolens mal for aktivitetsplan
- Skolens definisjon av problemadferd
- Handlingsplan for et godt psykososialt miljø i barnehagene og skolene i Ås kommune
- Handlingsplan for et godt psykososialt miljø Nordbytn ungdomsskole
- Inspeksjonsplan for høsten 2019
- PALS-håndbok
- Kommunal plan for overgang fra barneskole til ungdomsskole
- Syv referater fra teammøter skoleåret 2020-2021
- Notat fra plangruppemøte 17.11.20
- Referat fra skolebesøk Nordbytn ungdomsskole 14.6.21
- Tilstandsrapport 2020 med utviklingsmelding 2021 for Nordbytn ungdomsskole.
- Årshjul 2020-2021 Nordbytn ungdomsskole
- Årshjul for internkontroll psykososialt skolemiljø, sjekkliste for skoleledelsen
- Skjermdumper fra 1310.no - Kommunens forsvarlige system
- Mal for elevsamtaler høsten 2021
- Kommunale retningslinjer for utviklingssamtaler/elevsamtaler og egenvurdering
- Eksempler på utfylt skjema fra elevsamtaler høsten 2021
- Eksempler på interne notater
- Eksempler på hendelseslogg
- Notater til foreldremøte
- Notater til trinnsamlinger første skoledag
- Innkalling til felles plandag for lærere og skoleledere i Ås kommune den 17.11.2021
- Dokumentasjon i elevsaker

Følgende dokumenter ble sendt inn som svar på foreløpig rapport:

- Skriftlig redegjørelse fra kommunen
- Elever med tunge tanker – en veileder til skolen
- Forebygging og oppfølging av skolefravær – En praktisk og faglig veileder
- Utdrag fra informasjon gitt over Teams
- Utdrag fra team-møter
- Faglig forberedelse til fellestid
- Vaktliste for friminutt høst 2021
- Presentasjon fra fagdag om sårbare barn og unge
- Ås kommunes rutiner for håndtering av konflikter og skader
- Ås kommunes prosess for å håndtere krenkelser
- Ås skole – Gode sammen! Delpliktene i oppl. § 9 A
- Eksempel på sosiogram fra Klassetrivsel